

всебічність всіх ланок державно-громадського життя. Такий контроль схильний до трансформаційних процесів, які є складними і тривалими.

Література

1. Наливайко Т.В. Громадський контроль в Україні як інститут громадянського суспільства: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2010. 17 с.

2. Денисюк С.Ф. Громадський контроль як гарантія законності у адміністративній діяльності правоохоронних органів в Україні: монографія. Харків: Золота миля, 2010. 368 с.

3. Теоретико-правові засади громадського контролю за діяльністю органів державної влади: монографія / Л.Р. Наливайко, О.В. Савченко. Київ: «ХайТек Прес», 2017. 276 с.

УДК 34:001.895:004(043.2)

Макеєва О.М., к.ю.н.,
Колмиков В.В., студент магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ГЕНЕЗА ПРАВОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Важливою науковою подією на початку ХХІ ст. без перебільшень можна вважати звернення науковців до дослідження феномену правової ідеології. Водночас слід наголосити, що сучасні дослідження правової ідеології значною мірою ґрунтуються на наукових здобутках учених радянського періоду, які досліджували окремі аспекти правової ідеології в контексті правової свідомості, правової культури, правового менталітету, зокрема таких: К. Абульханова-Славська, П. Баранов, І. Ільїн, М. Козюбра, Д. Керімов, О. Мігущенко, А. Ратінов, В. Сальников, В. Туманова та ін. Фундаментальний внесок у дослідження теоретико-правових засад правової ідеології в Україні наприкінці ХХ ст. внесли відомі українські вчені, насамперед такі як: В. Тацій, Ю. Шемшученко, В. Погорілко, В. Цветков, В. Селіванов, О. Скрипнюк, М. Козюбра, О. Петришин, Н. Оніщенко, П. Рабінович, О. Скакун, В. Шаповал, В. Копейчиков та ін.

Важливу роль у формуванні основних складників вітчизняної правової ідеології відіграє правова доктрина. Цікавим у цьому аспекті є п'яти томне видання «Правова доктрина України», у якому відображено доктринальні виміри верховенства права, прав людини, правової системи, праводоктринальних концепцій сучасної української державності. Як слушно зазначає О. Петришин, що правова доктрина покликана не лише вдосконалювати чинне законодавство та практику його застосування, а й здатна визначати напрями правової політики держави як у правовій, так і в

економічній та політичній сферах життєдіяльності суспільства [1, с. 7].

Аналіз наукових джерел свідчить, що поняття «правова ідеологія», порівняно з поняттями «ідеологія», «політична ідеологія», «державна ідеологія», «національна ідеологія», у науковому обігу з'явилося значно пізніше, наприкінці ХХ ст., насамперед у соціально-філософських дослідженнях. Водночас слушним є твердження Т. Андрусяка, який зазначає, що можна з певністю стверджувати про необхідність визнання пріоритетності правової ідеології стосовно інших видів ідеології, її ключового значення у сучасному державно-правовому розвитку суспільства [2, с. 3-4].

Сутність правової ідеології у вітчизняній юридичній науці ґрунтується на загальних світоглядних і методологічних соціально-філософських і соціологічних засадах.

Правова ідеологія тлумачиться: по-перше, як теоретико-філософське осмислення права як цілісного інструмента регулювання сфер суспільних відносин; по-друге, як сукупність ідей, поглядів, уявлень, принципів, що в концентрованому вигляді відбивають і оцінюють правову дійсність з'ясуванням закономірностей і тенденцій розвитку юридичної практики» [58, с. 7].

У межах філософії права здійснює своє дослідження В. Калітинський, який класифікує правові ідеології відповідно до її основного структурного елементу – правового ідеалу, що залежний від образу права (типу праворозуміння). Відтак науковцем «запропоновано розглядати класичні (формується на основі або природно-правового, позитивістського, або соціологічного праворозуміння) та некласичні (ґрунтуються на інтегративному типі праворозуміння) правові ідеології» [3, с. 6].

Розуміння сучасних трансформаційних процесів вітчизняної правової ідеології неможливе без звернення до історичних витоків правової ідеології України, її осмислення у межах історичних розвідок. У контексті зазначеного уваги заслуговують дослідження таких учених: І. Музика, Л. Худояр, С. Гладкий, О. Здіорук та ін. Важливим кроком у дослідженні правової ідеології в сучасній Україні стало монографічне дослідження М.П. Недюхи «Правова ідеологія: основні теоретико-методологічні підходи» (2012 р.) [4], у якому обґрунтовується сутність правової ідеології, її різновиди, потенціал, змістовні та функціональні зв'язки, насамперед із правосвідомістю, станом законності та правопорядку. Значну увагу вчений приділив визначенню ролі й вагомості правової ідеології в правовій політиці, законотворчій і законодавчій діяльності.

Отже, історико-правові дослідження поглиблюють уявлення й розуміння не лише витоків правової ідеології, а й дозволяють більш ґрунтовно осмислити сутність сучасних процесів, що відбуваються у правовій ідеології, її зв'язок з історичним минулим, українською культурою, українським менталітетом. Така ідеологія не повинна

суперечити принципам демократії, її основним завданням є поширення серед народу ідеї самоідентифікації українців як нації з багатою історичною, культурною та правовою спадщиною.

Література

1. Правова доктрина України: у 5 т. Харків: Право, 2013. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2013. 976 с.

2. Андрусак Т. Правова ідеологія: поняття та суть. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали ІХ регіональної науково-практичної конференції (13-14.02.2003 р.). Львів, 2003. С. 125–126. URL: <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=&d=277>.

3. Калітинський В.М. Сучасні різновиди правових ідеологій: філософсько-правовий вимір: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави та права; історія політичних і правових учень». Л., 2016. 20 с.

4. Недюха М.П. Правова ідеологія українського суспільства: монографія. Київ: «МП Леся», 2012. 400 с.

УДК 340.1 (043.2)

Макєєва О.М., к.ю.н.,
Мартінова В.В., студентка магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВА ІДЕОЛОГІЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Сучасні процеси демократизації суспільного розвитку вимагають виваженого погляду на основні напрямки та складові державотворення України. Правова система України має орієнтуватися на створення демократичних засад розвитку суспільства за найвищими цивілізаційними зразками. Важливу роль у означених процесах відіграє правова ідеологія, яка є не просто формою відображення чинних правових явищ, але й виконує важливу суспільно значиму функцію проектування та спрямування розвитку права і правової системи. Це зумовлюється тим, правова ідеологія відображає не лише те, яким чином право сприймається людиною і суспільством в цілому, але й те, які вимоги висуває суспільство до права і до процесів правового регулювання.

На думку Н.М. Оніщенко, наявність демократичної та соціально-культурно-, історично обґрунтованої державно-правової ідеології є життєво важливою умовою діяльності будь-якого суспільства. Так, одним з фундаментальних висновків вже понад 20-річного періоду реформ в Україні є те, що країна не може жити без ясної і осмисленої національної державно-правової ідеології [1, с. 15].